

EL PODER DE L'URBANISME

MARC PONS PRATS

Arquitecte tècnic. Museu Arxiu Municipal de Vilassar de Dalt

Resum

La transformació urbanística no ha de ser incompatible amb el patrimoni

Paraules clau: urbanisme, respecte i patrimoni

Preàmbul

Aquests darrers anys, la construcció i el boom immobiliari són temes de conversa diaris en qualsevol context. Ja sigui per qüestions professionals, perquè són els components principals de la situació econòmica actual o pel pes que té el mercat de l'habitatge (ja sigui de compra o de lloguer) en el dia a dia de qualsevol de nosaltres i la seva repercussió en la societat, tothom en parla. L'arquitectura i l'urbanisme han esdevingut disciplines majoritàriament conegudes, tot i que possiblement amb poca profunditat.

La preocupació per tenir un lloc on aixoplugar-se ha estat, és i serà, un aspecte molt important en la vida d'un individu o d'una comunitat. De la mateixa manera, tampoc cal oblidar la importància de la ubicació d'aquest habitatge o la organització del conjunt del poblament.

L'urbanisme, entès com la ciència i la tècnica de l'ordenació de les ciutats i del territori, ha estat una disciplina aplicada per l'home, ja sigui de forma volguda o inconscient. Sempre ha estat necessari ponderar l'entorn per veure quins avantatges presenta una ubicació o una altra: si ha calgut treure rendiment al territori des d'un punt de vista de recursos agrícoles o ramaders, miners, punts comercials (mercat o ports), buscar una centralitat (política), avaluar aspectes militars (punts de frontera i de defensa), etc.

Totes aquestes necessitats, que avui són plenament vigents, queden molt ben reflectides en un interessant i ben antic tractat d'arquitectura de l'arquitecte romà Marc Vitruvi Polió (80-70 a C – 15 a C), que dins de la seva obra D'Arquitectura (27 a C – 23 a C), palesa, entre molts aspectes, la necessitat de projectar bé una ciutat i els seus edificis a partir del coneixement del territori i de les seves singularitats (fins i tot la seva climatologia).

Consideracions

La meua aportació en aquesta trobada no vol ser un estudi en el sentit més tradicional de la paraula, sinó més aviat una visió de la situació actual de les nostres ciutats i del nostre patrimoni a casa nostra, a partir de les diferents reflexions inspirades en la lectura de les instruccions que Vitruvi deixa paleses en el seu tractat.

El treball de Vitruvi, apart de ser un exemple perfecte de com ensabonar un August Emperador romà, és un compendi general dels coneixements teòrics, tècnics i pràctics que ha de tenir un arquitecte.

L'estructura de la obra vitruviana es desenvolupa en diversos capítols recollits en 10 Llibres.

En els llibres inicials planteja la necessitat que la construcció tingui harmonia i que és necessari que l'arquitecte conegui la història i la filosofia i acaba la primera part amb la reflexió que l'arquitectura és una ciència d'abast molt ampli, ja que s'alimenta de molts coneixements que cal saber per fer una bona arquitectura.

No m'esplaiaré més en la resta de l'obra ja que s'hi tracten temes més tècnics i pràctics i desvirtuaria el sentit del text.

Una de les grans problemàtiques de la voràgine constructora dels darrers anys (i també en altres períodes anteriors) ha estat la qüestió de la salvaguarda del patrimoni, com ara la integració dels edificis antics, les trames de carrers anteriors i la continuïtat a les velles estructures de naus i fàbriques, o bé, quan era necessari, la desaparició definitiva d'algun element.

El debat ja no només és tècnic, sinó que moltes vegades ha suscitat autèntics debats socials i no ha calgut fer desaparèixer l'immoble: només el canvi d'ús o les obres de reforma ja han encès les opinions més variades.

L'inici de tot el procés és el sòl i els instruments amb què el planejament el transforma.

Es determinen els usos i es produeix la urbanització del sòl i hi apareixen les construccions finals.

El patrimoni també té les seves eines: els Plans Especials, redactats als efectes de la seva protecció futura i on es preveuen com s'articulen aquests elements històrics, arquitectònics, artístics o naturals, dins de les planificacions.

L'urbanisme és molt important, no només com a eina per crear ciutat, sinó que d'aquest es deriva la qualitat de la ciutat, fins al punt de condicionar la seva població. I no només crea ciutat, sinó que també serveix per preservar l'entorn.

No obstant això, l'urbanisme té un redactat tècnic i normatiu, cosa que explica la complexitat de la seva redacció, participa de molts diferents elements socials i jurídics (vet aquí l'abast ampli que Vitruvi exposa en la seva obra).

La salvaguarda del Patrimoni també està estretament vinculada a l'urbanisme, i la preservació del llegat patrimonial constitueix la possibilitat de preservar la identitat individual i singular de cada indret, de cada municipi, de la comarca d'un país. I és enmig de tots aquests processos on el patrimoni es troba en la seva situació més delicada.

En conseqüència, cal aplicar el mateix que ja explicava Vitruvi al seu august emperador, demanar que s'apliqui l'harmonia a nivell social, polític i tècnic i que el coneixement de la història ens permeti avaluar la importància de la preservació del llegat que tenim el deure de preservar.

Conclusions

Cal saber jugar i trobar l'equilibri entre el que és un rendiment de la propietat immobiliària amb el fet que no es malmeti ni la nostra història ni el nostre patrimoni i cal que, tal com afirma Vitruvi, es sàpiga aplicar l'harmonia a nivell social.

Entre tots hem d'aconseguir aplicar socialment la sensibilitat, administrativament el seny i tècnicament l'harmonia de Vitruvi.